

ԱԼՎԱՐԴ ԽԱՌԱՏՅԱՆ

ԵՊՀ գնդեսագիրության մեջ մաթեմատիկական մոդելավորման ամբիոնի ղոցենք, գնդեսագիրության թեկնածու

ՎԱՐՍԻԿ ՏԻԳՐԱՆՅԱՆ

ՀՊՏՀ մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի ասխատենք, գնդեսագիրության թեկնածու

ԶԱՐՈՒՀԻ ԱՎԵՏՅԱՆ

Հայէկոնոմբանկի վարկային մասնագետ

ՀՀ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՐԱՆՍՖԵՐՏՆԵՐԻ ՄԱԿՐՈՏՆԵՍԱԿԱՆ ԱՉԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Հոդվածում վերլուծվել է արդերկրից Հայաստան փոխանցվող անձնական դրանսֆերների շարժընթացը: ՀՀ գնդեսության համար կառուցված գնդեսաչափական մոդելների կիրառմամբ գնահատվել է արդարին անձնական դրանսֆերների մակրոպնդեսական ազդեցությունը: Բացահայտվել է, որ արդերկրից սրացվող անձնական դրանսֆերները կարճաժամկետ հեռանկարում նշանակայի դրական ազդեցություն ունեն ՀՆԱ-ի և վերջինիս ծախսային բաղադրիչների, ինչպես նաև՝ մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի վրա: Արդերկրից սրացվող անձնական դրանսֆերների 10% աճն ընթացիկ եռամսյակում վերջնական սպառման աճի վրա դրականորեն է ազդում 0,55 դրույտային կերպով, հաջորդ եռամսյակում դրականորեն է ազդում ՀՆԱ-ի աճի վրա՝ 1,2 դրույտային կերպով և մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի աճի վրա՝ 0,78 դրույտային կերպով, մեկ դրականորեն է ազդում համախառն ներդրումների աճի վրա՝ 1,78 դրույտային կերպով:

Սրացված գնահատականները հիմք կարող են հանդիսանալ՝ մշակելու արդյունավետ մակրոպնդեսական քաղաքականություն՝ ուղղված արդարին անձնական դրանսֆերների հոսքերի առաջացրած շոկերի կարգավորմանը:

Հիմնաբառեր. անձնական դրանսֆերներ, ՀՆԱ, ամրողական պահանջարկ, կոռեյացիոն մաքրից, գնափեսաչափական մոդել

JEL: C50, E01

Ներածություն:Գլոբալացման ներկայիս պայմաններում ազգային տնտեսությունների վրա, ներքին գործոններից բացի, մեծ ազդեցություն են ունենում նաև արտաքին գործոնները, որոնց շարքին են դասվում արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտները: << տնտեսությունում արտաքին տրանսֆերտները կարևոր սոցիալական և տնտեսական դեր են խաղում:

Ըստ էության, արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտները ոչ գործոնային եկամուտներ են, չեն ներառվում ազգային եկամուտում և եկամտի վերաբաշխման գործառույթ են իրականացնում՝ տնտեսության համար հանդիսանալով արտարժույթի աղբյուր, ֆիզիկական և մարդկային կապիտալի ձևավորման և զարգացման հնարավորություն: Սակայն տրանսֆերտների ներհոսքն ազգային տնտեսություններ՝ քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական և այլ պատճառներով (օրինակ՝ ֆինանսատնտեսական ճգնաժամերով և/կամ COVID-19 համավարակով պայմանավորված), կարող է կտրուկ կրճատվել և առաջանել շղկեր, որոնց չեզոքացումը հնարավոր կինի կառավարությունների համապատասխան քաղաքականություններով, ինչպես նաև՝ ինստիտուցիոնալ և կառուցվածքային բարեփոխումների շարունակական միջոցառումներով:

Այս համատեքստում, հետազոտության նպատակը արտերկրից Հայաստանի Հանրապետություն փոխանցվող անձնական տրանսֆերտների շարժընթացի վերլուծությունն է և մակրոտնտեսական ցուցանիշների վրա դրանց ազդեցության գնահատումը:

Գրականության ակնարկ: Մի խումբ հետազոտողներ տարբեր երկրների համար կատարել են մակրոտնտեսական ցուցանիշների վրա արտաքին տրանսֆերտների ազդեցության փորձառական (Էմայիրիկ) վերլուծություններ: **Փ. Գերվլերը և համահեղինակները** ուսումնասիրել են երկարաժամկետ հատվածում դրամական փոխանցումների ազդեցությունը Մեքսիկայի աղքատ գյուղական տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի վրա և եզրակացրել, որ այդ փոխանցումները կարող են հանգեցնել եկամտի երկարատև աճի, եթե դրանց մի մասը ներդրվի արտադրության մեջ¹: **Ո. Արդելիադին և Ա.Բաշայութիզը** արտերկրից տրանսֆերտները համարում են զարգացող երկրների ֆինանսական ներհոսքերի կարևորագույն աղբյուրներից մեկը: Նրանք Հորդանանի համար սխալների ուղղման վեկտորական (VEC-Vector Error Correction) մոդելի կիրառմամբ բացահայտել են, որ ինչպես երկարաժամկետ, այնպես էլ կարճաժամկետ հատվածում վիճակագրորեն նշանակալի դրական կապ գոյություն ունի արտերկրի դրամական փոխանցումների և տնտեսական աճի միջև²: **Ռ. Կումարը և համահեղինակները** հետազոտել են դրամական փոխանցումների ազդեցությունը Ղրղզստանի և Մակեդոնիայի

¹ St'u Gertler P. J., Martinez S. W., Rubio-Codina M., Investing Cash Transfers to Raise Long-Term Living Standards. American Economic Journal: Applied Economics 2012, 4(1), էջ 164-192:

² St'u Abdelhadi S., Bashayreh A., Remittances and Economic Growth Nexus: Evidence from Jordan. International Journal of Business and Social Scienc, Volume 8, Number 12, December 2017, էջ 98-102:

տնտեսությունների վրա՝ կարևորելով բանկերի և կենսաթոշակային հիմնադրամների դերը: Երկու երկրներում էլ դրամական փոխանցումները համարվում են սոցիալ-տնտեսական զարգացումը խթանող եկամտի աղբյուր: Հեղնակները եզրակացնում են, որ արդյունավետ տնտեսական համակարգի առկայության դեպքում դրանք նպաստում են տնտեսական աճին³: Ա. Շերան և Դ. Մեջերը զարգացող 21 երկրների ցուցանիշների հիման վրա ուսումնասիրել են արտերկրից դրամական փոխանցումների ազդեցությունը տնտեսությունների զարգացման տարրեր ուղղությունների վրա: Հեղնակները բացահայտել են, որ զգայի տնտեսական աճ են արձանագրել այն երկրները, որտեղ, մյուսների համեմատ, արտերկրից դրամական մեծ հոսքեր կան⁴: Կ. Օլովսոնը և Ռ. Արդուկանը, ուսումնասիրելով Ասիայի և նախկին Խորհրդային Միության երկրներում դրամական փոխանցումների ազդեցությունը տնտեսական աճի վրա, ռեգրեսիոն վերլուծության արդյունքում պարզել են, որ դրամական փոխանցումները դրականորեն են ազդում ընտրված 10 երկրների՝ մեկ շնչին ընկանող եկամտի աճի վրա: Բացի դրանից, բացահայտվել են ուղիներ, որոնց միջոցով դրամական փոխանցումները կարող են դրական ազդեցություն ունենալ տնտեսական աճի վրա⁵: Կ.Ա. Քոմիսը և համահեղինակները օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների և դրամական փոխանցումների ազդեցությունը տնտեսական աճի վրա ուսումնասիրել են Կենտրոնական և Արևելյան Եվրոպայի 7 երկրներում, որտեղ մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ն 25.000 ԱՄՆ դոլար է: Վերլուծության արդյունքում պարզվել է, որ ՀՆԱ-ի վրա դրական ազդեցություն ունեն և՝ օտարերկրյա ուղղակի ներդրումները, և՝ դրամական փոխանցումները, սակայն օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ազդեցությունը հետազոտված բոլոր երկրներում ավելի բարձր է⁶:

Արտաքին տրանսֆերտների ազդեցությունը << մակրոտնտեսական ցուցանիշների վրա գնահատվել է նաև հայ տնտեսագետների կողմից: Դ. Գևորգյանը և համահեղինակները վեկտորական ավտոռեգրեսիայի (VAR-Vector Autoregression) մոդելի կիրառմամբ ուսումնասիրել են մասնավոր տրանսֆերտների, ՀՆԱ-ի, գնաճի, անվանական և իրական արդյունավետ փոխարժեքների փոխազդեցությունները և ստացել, որ արտերկրից տրանսֆերտները վիճակագրորեն դրական և նշանակալի ազդեցություն ունեն ՀՆԱ-ի վրա⁷: Ա. Շիրիանյանն ուսումնասիրել է << տնային տնտեսությունների աշխատումի առաջարկի վրա դրամական փոխանցումների ազդեցությունը և եզրակացրել, որ այդ փոխանցումները նվազեցնում են ստացողի աշխատելու շարժադրիթը՝ այդպիսով կրճատելով աշխատանքի առաջարկն ու

³ Sté'u Kumar R. R., Stauvermann P. J., Patel A., Prasad S., The Effect of Remittances on Economic Growth in Kyrgyzstan and Macedonia: Accounting for Financial Development. International Migration Vol. 56 (1) 2018, էջ 95-126:

⁴ Sté'u Shera A., Meyer D., Remittances and their impact on Economic Growth. Social and Management Sciences 21/1, 2013, 3-19. էջ 3-19:

⁵ Sté'u Olofsdotter K., Abdullaev R., Impact of remittances on economic growth in selected Asian and Former Soviet Union countries. Lund University, School of Economics and Management, 2011:

⁶ Sté'u Comes C.-A., Bunduchi E., Vasile V., Stefan D., The Impact of Foreign Direct Investments and Remittances on Economic Growth: A Case Study in Central and Eastern Europe. MDPI. Sustainability, 2018, 10, 238, էջ 1-16:

⁷ Sté'u Ռ. Գևորգյան, Ա. Խառասյան, Ն. Քոչինյան, Սոցիալական հիմնական զարգացումների վերլուծությունը Հայաստանի անցումային տնտեսությունում, ԵՊՀ տնտեսագիտության ֆակուլտետ, Տարեգիրք, 2011, Եր., էջ 44-54:

նվազեցնելով տնտեսական աճը: Լոգիթ մոդելի կիրառմամբ հաշվարկվել է դրամական փոխանցումների ստացման հավանականությունը՝ կախված տնային տնտեսության գիշավոր անդամի տարիքից, ընտանիքում երեխաների թվից, գյուղական շրջանում գտնվելու հանգամանքից և այլ գործոններից⁸:

Լ. Կարապետյանը և Լ. Հարությունյանը տրանսֆերտների տնտեսական ազդեցությունը հետազոտել են Հայաստանի և ԱՊՀ երկրների օրինակով: Նրանք ռեգրեսիոն վերլուծության արդյունքում պարզել են, որ Հայաստանում ՀՆԱ-ի աճի վրա տրանսֆերտները կարճաժամկետ հեռանկարում նշանակալի դրական ազդեցություն ունեն, իսկ երկարաժամկետ հեռանկարում՝ բացասական: Բացասական գնահատականը հեղինականությունը կամ ավելացնելու աշխատանքի առաջարկի կրճատմամբ, տրանսֆերտների՝ բավարար չափով արտադրական ներդրումների չվերաճելու փաստով և այլ գործոններով⁹:

Հետազոտության մեթոդաբանություն: Արտերկրից անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը << մակրոտնտեսական ցուցանիշների վրա գնահատելու նպատակով կատարվել է տնտեսաչափական վերլուծություն: Օգտագործվել են << վիճակագրական կոմիտեի և << կենտրոնական բանկի տվյալների բազաները (1996-2020 թթ. եռամսյակային տվյալները): Գնահատումն իրականացվել է փոքրագույն քառակուսիների եղանակով: Ընդլայնված Դիկի-Ֆուլերի միավոր արմատ (ADF-Augmented Dickey Fuller Unit Root) թեստով ստուգվել է փոփոխականների (որոնք ժամանակային շարքեր են) ստացիոնարությունը: Ոչ ստացիոնար շարքերի համար կիրառվել է հաջորդական տարբերությունների օպերատորը: Կատարվել է կոռեյացիոն վերլուծություն, որը հնարավորություն է տվել բացահայտելու փոփոխականների միջև առկա կապերը: Գրենցերի (Granger Causality) թեստով պարզվել է երկու փոփոխականների միջև պատճառականության առկայությունը:

Կառուցվել են տնտեսաչափական մի շարք մոդելներ, որոնցում բոլոր փոփոխականները դիտարկվել են ստացիոնար դարձրած, սեզոնայնություն ունեցող փոփոխականները հարթեցվել են Census X-12-ի կիրառմամբ: Աքայկեի (AIC-Akaike information criterion) ու Շվարցի տեղեկատվական չափանիշների (SIC-Schwarz information criterion) հիման վրա ընտրվել են լավագույն մոդելները: Սոդեներում բացատրող փոփոխականների ընդհանուր ազդեցությունը կախյալ փոփոխականի վրա վիճակագրորեն նշանակալի է ($\text{Prob}(F\text{-statistic})<0.05$): Գնահատված գործակիցները վիճակագրորեն նշանակալի են նշանակալիության 1-10 տոկոս մակարդակներում: Գնահատականները հուալի են, որոնք ստուգվել են տարբեր թեստերով: Մասնավորապես, մնացորդների հոմոսկետաստիկությունը ստուգելու համար կիրառվել է Բրեուշ-Պագան-Գոդֆրեյի հետերոսկետաստիկությունը (Breusch-Pagan-Godfrey Heteroskedasticity) թեստը, անկախությունը ստուգելու համար՝ Բրեուշ-Գոդֆրեյի ավտոկոռելյացիայի LM (Breusch-Godfrey Serial Correlation LM) թեստը, նորմալ բաշխում ունենալը ստուգելու համար՝ Զաքու-Բեռայի

⁸ Տե՛ս Ա. Շիրիանյան, Դրամական փոխանցումների ազդեցությունը << տնային տնտեսությունների աշխատումի առաջարկի վրա, «Այլընտրանը» գիտական հանդես, 2016/12, էջ 11-19:

⁹ Տե՛ս Karapetyan L., Harutyunyan L., The Development and the Side Effects of Remittances in CIS Countries: the Case of Armenia», 2013,
https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/27881/CARIM-East_RR-2013-24.pdf?sequence=2

նորմալության (Jarque-Bera Normality) թեստը: Մոդելների որակի գնահատման համար օգտագործվել է ճշգրտված դետերմինացիայի գործակիցը՝ *Adj. R_{sq}*, վարկածների ստուգման համար՝ *F, Chi_{sq}, Durbin – Watson* վիճակագիրները:

Վերլուծություն: Հայաստանը բախվում է միգրացիային առնչվող տարատեսակ մարտահրավերների և հնարավորությունների համադրումների: Երկրին բնորոշ է սեղոնային արտագնա աշխատանքային միգրացիայի ավանդաբար բարձր ցուցանիշ և աշխարհի տարբեր հատվածներում բնակվող սփյուռքի առկայություն¹⁰: Այս պայմաններում << տնտեսության զարգացման վրա էական ազդեցություն կարող են ունենալ արտերկրից ստացվող ֆինանսական ռեսուրսները, որոնցից են արտաքին անձնական տրանսֆերները:

2007-2013 թթ. ժամանակահատվածում դեպի Հայաստան անձնական տրանսֆերները դրսուրել են աճի միտում՝ 755,8 մլն ԱՄՆ դոլարից հասնելով 963,9 մլն ԱՄՆ դոլարի: 2014-2019 թթ. ժամանակահատվածում դեպի Հայաստան անձնական տրանսֆերները 909,7 մլն ԱՄՆ դոլարից նվազել են մինչև 682,0 մլն ԱՄՆ դոլար, << արտաքին անձնական տրանսֆերներ/<<Ա ցուցանիշը 8,7%-ից կրճատվել է մինչև 5%, մինչդեռ, Հայաստանից դուրս գնացող անձնական տրանսֆերների ծավալը մնացել է հարաբերականորեն կայուն (այսուակ 1, գծապատկեր 1):

Այլուսակ 1

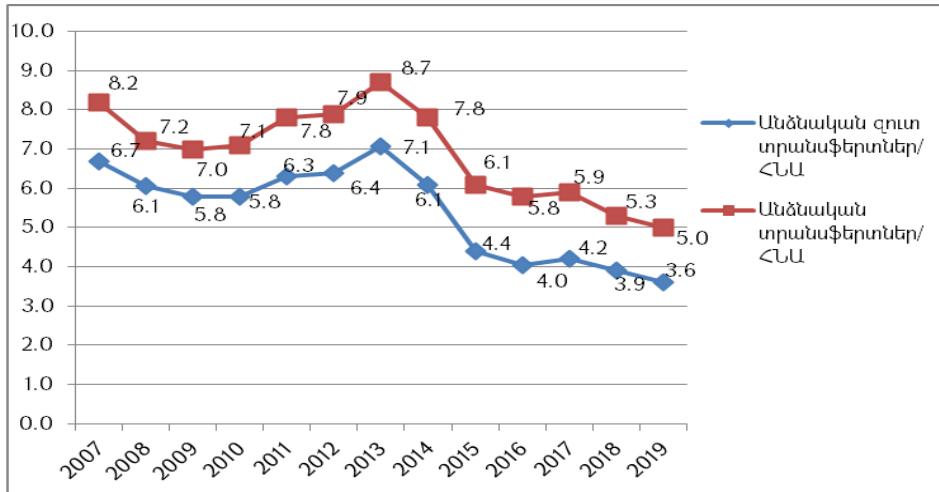
<< արտաքին անձնական զուր գրանսֆերների և <<Ա-ի շարժընթացը 2007-2019 թթ. (մլն ԱՄՆ դոլար)՝¹¹

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ՀՆԱ	9206,3	11662,0	8648,0	9260,3	10142,1	10619,4	11121,3	11609,5	10553,3	10546,1	11527,4	12457,9	13672,7
Արտաքին անձնական զուր տրանսֆերներ	616,9	707,6	498,8	532,7	642,3	685,1	785,9	712,6	466,0	427,1	488,4	490,0	489,9
Կրետիստ դեպի <<	755,8	837,3	602,2	661,1	790,0	843,8	963,9	909,7	649,1	608,7	680,5	665,7	682,0
Դեբետ <<-ից դուրս	138,9	129,7	103,4	128,5	147,7	158,6	178,0	197,1	183,2	181,6	192,1	175,7	192,1

Վերջին տարիներին արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերների կրճատումը և << <<Ա-ում դրանց մասնաբաժնի անկման միտումը, բնականաբար, իրենց ազդեցությունն են թողնում երկրի տնտեսական զարգացման վրա, ուստի կարևորվում են քանակական գնահատումները:

¹⁰ Տե՛ս Միգրացիոն տվյալները Օրակարգ 2030-ի համատեքստում. միգրացիայի և զարգացման գնահատումը Հայաստանում, գեկոյց, Միգրացիայի միջազգային կազմակերպություն, ՄՄԿ Հայաստանի առաքելություն, Հայաստանի Հանրապետություն, 2019:

¹¹ Այլուսակը կազմվել է՝ <https://www.cba.am/am/SitePages/statexternalsector.aspx>, << վճարային հաշվեկշիռը և http://www.mfinin.am/hy/page/_hy_chart/, << տնտեսությունը բնութագրող հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշները (եռամսյակային) տվյալների հիման վրա:

Գծապատկեր 1. <<արդարին անձնական և անձնական գուտ տրանսֆերտներ/ՀՎԱ շարժնթացը 2007-2019 թթ. (%)¹²

Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների հիմնական արտածին (Էկզոգեն) ազդեցությունը պայմանավորված է վերջնական սպառման վրա ներգործությամբ, որն ամրողական պահանջարկի ծախսային բաղադրիչներից է: Հետազոտությունում գնահատվել է արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը վերջնական սպառման, ներմուծման, ՀՆԱ-ի, մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի և համախառն ներդրումների վրա:

Վերլուծություններում օգտագործվել են <<հետևյալ մակրոտնտեսական ցուցանիշները. անվանական ՀՆԱ՝ մլն <<դրամ (GDP), վերջնական սպառման ծախսեր՝ մլն <<դրամ (CONS), համախառն ներդրումներ՝ մլն <<դրամ (INV), արտահանում՝ մլն <<դրամ (EX), ներմուծում՝ մլն <<դրամ (IM), անձնական տրանսֆերտներ արտերկրից՝ մլն ԱՄՆ դոլար (REM), առևտրային բանկերի պանդներ՝ մլն <<դրամ (DEP), մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ՝ <<դրամ (GDP_P_C)¹³:

Վերոնշյալ փոփոխականների համար հաշվարկվել են հիմնական բնութագրիչներ՝ միջինը, մեդիանը, ստանդարտ շեղումը, առավելագույն և նվազագույն արժեքները, նորմալ բաշխում ունենալու հավանականությունը: Այսպես, 1996-2020 թթ. ընկած ժամանակահատվածում արտերկրից անձնական տրանսֆերտների միջին եռամսյակային արժեքը կազմել է 125,8051 մլն ԱՄՆ դոլար, առավելագույնը՝ 316,4 մլն ԱՄՆ դոլար (2013 թ. 4-րդ եռամսյակ), նվազագույնը՝ 15,2 մլն ԱՄՆ դոլար (1996 թ. 1-ին եռամսյակ):

Դիկի-Ֆուլերի միավոր արմատ (ADF Unit Root) թեստի արդյունքների համաձայն՝ դիտարկվող բոլոր ժամանակային շարքերը ոչ ստացիոնար են, դրանք **I(1)** գործնականություն են¹⁴: Սեղոնայնություն ունեցող ՀՆԱ, մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ, անձնական տրանսֆերտներ արտերկրից, վերջնական սպառ-

¹² Հաշվարկները կատարվել են այլուսակ 1-ի տվյաների հիման վրա:

¹³ Տե՛ս տվյաների բազաներ, Ազգային հաշիվներ, եռամսյակային ցուցանիշներ
<https://www.armstat.am/am/?nid=202>. <<ԿԲ, <<Վճարային հաշվեկշիռ,
<https://www.cba.am/am/SitePages/statexternalsector.aspx>:

¹⁴ Ստացիոնար են դառնում առաջին կարգի տարրերությունները դիտարկելուց հետո:

ման ծախսեր, համախառն ներդրումներ, արտահանում, ներմուծում շարքերը հարթեցվել են:

Կոռելյացիոն վերլուծության արդյունքները վկայում են, որ արտերկրից անձնական տրանսֆերտները ուժեղ դրական կոռելյացիոն կապեր ունեն անվանական C_{1-1} , մեկ շնչի հաշվով C_{1-1} , վերջնական սպառման ծախսերի և համախառն ներդրումների հետ՝ T իրատիպ կոռելյացիայի գործակիցը համապատասխանաբար 0,73, 0,72, 0,71 և 0,77 է: Մյուս ցուցանիշների հետ առկա է հարաբերականորեն ուժեղ դրական կապ՝ կոռելյացիայի գործակիցը տատանվում է 0,45-0,65 միջակայքում: Սա նշանակում է, որ արտերկրից \ll փոխանցվող անձնական տրանսֆերտների աճը նպաստում է վերլուծության մեջ ներառված ցուցանիշների աճին:

Գորենցերի պատճառականության թեստի արդյունքներով՝ նշանակալիության 1% մակարդակում մերժվել են ինչպես «արտերկրից անձնական տրանսֆերտները C_{1-1} փոփոխության պատճառ չեն», այնպես էլ՝ « C_{1-1} -ն արտերկրից անձնական տրանսֆերտների փոփոխության պատճառ չէ» զրոյական վարկածները ($Prob(F\text{-statistic}) < 0.01$) (այսուակ 2): Սա նշանակում է, որ արտերկրից անձնական տրանսֆերտների և C_{1-1} -ի միջև առկա է երկկողմանի պատճառականություն: Արտերկրից անձնական տրանսֆերտների աճը (անկումը), ամբողջական պահանջարկի վրա ներգործելով, բազմարկչի էֆեկտով մեծացնում է (փոքրացնում է) C_{1-1} : Մյուս կողմից, ցածր տնտեսական աճը երկրում հանգեցնում է միգրանտների ավելացմանը, արդյունքում նաև՝ արտերկրից անձնական տրանսֆերտների աճին: Բարձր տնտեսական աճը հնարավորություն է ստեղծում բարձրացնելու կենսամակարդակը՝ աշխատելով հայրենիքում, որի արդյունքում, այլ հավասար պայմաններում, կրճատվում է արտերկրից անձնական տրանսֆերտների հոսքը:

Այսուակ 2

Գորենցերի պատճառականության թեստի արդյունքները

Pairwise Granger Causality Tests

Sample: 1996Q1 2020Q2

Lags: 2

Null Hypothesis:	Obs	F-Statistic	Prob.
DREM does not Granger Cause DGDP	95	29.1754	2.E-10
DGDP does not Granger Cause DREM		24.4155	3.E-09

Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը վերջնական սպառման վրա ներկայացվում է հետևյալ մոդելով¹⁵.

$$\ln(ONS_{SA})_t = 2,595 + 0,055 \ln(REM_{SA})_t + 0,192 \ln(GDP_{SA})_t + \\ + 0,370 \ln(ONS_{SA})_{t-1} + 0,132 \ln(DEP)_t + 0,089 \ln(IM_{SA})_{t-1} + e_t :$$

¹⁵ Մոդելներում Խ-ը ներկայացնում է բնական հիմքով լոգարիթմը, փոփոխականի վերջում գրված SA-ն՝ հարթեցված շարքը:

Աղյուսակ 3

Մոդել 1. Կախյալ փոփոխական՝ վերջնական սպառման ծախսեր

Dependent Variable: LNCONS_SA				
Method: Least Squares				
Sample (adjusted): 2000Q2 2020Q2				
Included observations: 81 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	2.594710	0.604763	4.290455	0.0001
LNREM_SA	0.054768	0.019063	2.873056	0.0053
LNGDP_SA	0.192030	0.054013	3.555277	0.0007
LNCONS_SA(-1)	0.369950	0.099833	3.705702	0.0004
LNDEP	0.132056	0.032552	4.056782	0.0001
LNIM_SA(-1)	0.089423	0.047951	1.864870	0.0661
R-squared	0.996485	Mean dependent var		13.51790
Adjusted R-squared	0.896250	S.D. dependent var		0.525375
S.E. of regression	0.032170	Akaike info criterion		-3.964351
Sum squared resid	0.077620	Schwarz criterion		-3.786984
Log likelihood	166.5562	Hannan-Quinn criter.		-3.893189
F-statistic	4252.219	Durbin-Watson stat		1.600047
Prob(F-statistic)	0.000000			

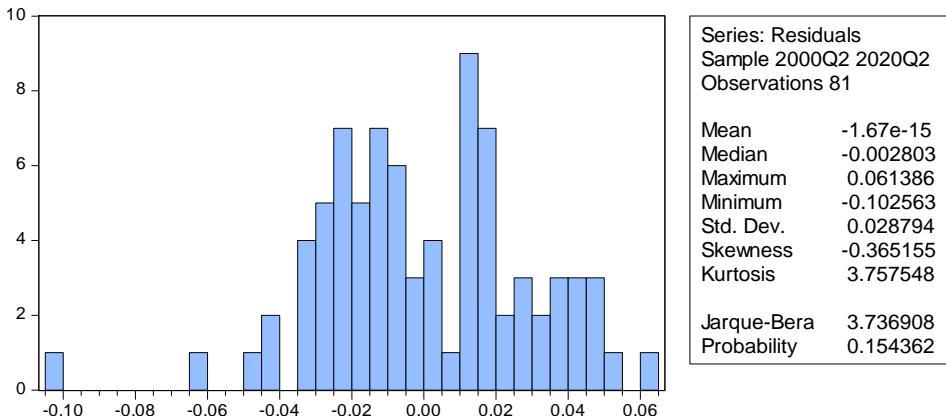
Մոդելում $\ln(CONS_{SA})_t$ -ն վերջնական սպառման աճի տեմպն է t-րդ, $\ln(CONS_{SA})_{t-1}$ -ը՝ (t-1)-րդ եռամյակում, $\ln(GDP_{SA})_t$ -ն՝ ՀԱԱ-ի աճի տեմպը t-րդ եռամյակում, $\ln(REM_{SA})_t$ -ն՝ արտերկրից անձնական տրանսֆերտների աճի տեմպը t-րդ եռամյակում, $\ln(DEP)_t$ -ն՝ առևտրային բանկերի ավանդների աճի տեմպը t-րդ եռամյակում, $\ln(IM_{SA})_{t-1}$ -ը՝ ներմուծման աճի տեմպը (t-1)-րդ եռամյակում, e_t -ն՝ մոդելի պատահական սխալի գնահատականը t-րդ եռամյակում: Մոդելի արդյունքների համաձայն՝ արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, ընթացիկ եռամյակում, դրականորեն է ազդում վերջնական սպառման աճի վրա՝ 0,55 տոկոսային կետով: ՀԱԱ-ի 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, ընթացիկ եռամյակում, դրականորեն է ազդում վերջնական սպառման աճի վրա՝ 1,92 տոկոսային կետով, իսկ ավանդների 10% աճը դրականորեն է ազդում 1,32 տոկոսային կետով: Ներմուծման 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, հաջորդ եռամյակում, դրականորեն է ազդում վերջնական սպառման աճի վրա՝ 0,89 տոկոսային կետով (աղյուսակ 3):

Աղյուսակ 4

Մոդել 1-ի մնացորդների հետերոսկետասպիկության և ավորուելյացիայի թեսչերի արդյունքները

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey			
F-statistic	1.057850	Prob. F(5,75)	0.3906
Obs*R-squared	5.336072	Prob. Chi-Square(5)	0.3763
Scaled explained SS	7.444817	Prob. Chi-Square(5)	0.1896
Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test:			
F-statistic	1.613537	Prob. F(2,73)	0.2062
Obs*R-squared	3.429136	Prob. Chi-Square(2)	0.1800

Մոդել 1-ի մնացորդները հոմոսկետաստիկ են ($\text{Prob}(\text{F-statistic})=0,391$), ավտոկոռելացված չեն ($\text{Prob}(\text{F-statistic})=0,206$), ունեն նորմալ բաշխում ($\text{Prob}(\text{Jarque-Bera})=0,154$) (աղյուսակ 4, գծապատկեր 2)¹⁶:

Գծապատկեր 2. Մոդել 1-ի մնացորդների նորմալ բաշխման թեսքի արդյունքները

ՀՀ ներմուծման վրա արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը ներկայացնող մոդելն է:

$$\ln(IM_{SA})_t = -0.004 + 0.759 \ln(GDP_{SA})_t + 0.133 \ln(REM_{SA})_{t-1} + 0.135 \ln(REM_{SA})_t + e_t$$

Աղյուսակ 5

Մոդել 2. Կախյալ փոփոխական՝ ներմուծում

Dependent Variable: LNIM_SA

Method: Least Squares

Sample (adjusted): 2000Q2 2020Q2

Included observations: 81 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.004128	0.009446	-0.437044	0.6633
LNGDP_SA	0.758849	0.183947	4.125366	0.0001
LNREM_SA(-1)	0.133268	0.078390	1.700059	0.0932
LNREM_SA	0.134760	0.074954	1.797895	0.0761
R-squared	0.274828	Mean dependent var		0.017853
Adjusted R-squared	0.246574	S.D. dependent var		0.088231
S.E. of regression	0.076584	Akaike info criterion		-2.252726
Sum squared resid	0.451618	Schwarz criterion		-2.134482
Log likelihood	95.23540	Hannan-Quinn criter.		-2.205285
F-statistic	9.727228	Durbin-Watson stat		2.130258
Prob(F-statistic)	0.000016			

¹⁶Հետազայում ներկայացվող բոլոր մոդելներում մնացորդները հոմոսկետաստիկ են, ավտոկոռելացված չեն, ունեն նորմալ բաշխում:

Մոդելում $\ln(IM_{SA})_t$ -ն ներմուծման աճի տեմպն է t-րդ եռամսյակում: Մոդելի արդյունքների համաձայն՝ արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, ընթացիկ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում ներմուծման աճի վրա 1,35 տոկոսային կետով, իսկ հաջորդ եռամսյակում 1,33 տոկոսային կետով: <ՆԱ-ի 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, ընթացիկ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում ներմուծման աճի վրա՝ 7,59 տոկոսային կետով (աղյուսակ 5):

Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը << <ՆԱ-ի վրա ներկայացվում է հետևյալ մոդելով.

$$\ln(GDP_{SA})_t = 0.025 + 0.121\ln(REM_{SA})_{t-1} - 0.198\ln(GDP_{SA})_{t-1} + e_t:$$

Աղյուսակ 6

Սոռել 3. Կախյալ փոփոխական՝ <ՆԱ

Dependent Variable: LNGDP_SA				
Method: Least Squares				
Sample (adjusted): 1996Q4 2020Q2				
Included observations: 95 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.024630	0.005672	4.342547	0.0000
LNGDP_SA(-2)	-0.198319	0.106431	-1.863358	0.0656
LNREM_SA(-1)	0.120684	0.037281	3.237147	0.0017
R-squared	0.120105	Mean dependent var		0.022287
Adjusted R-squared	0.100977	S.D. dependent var		0.051360
S.E. of regression	0.048698	Akaike info criterion		-3.175279
Sum squared resid	0.218180	Schwarz criterion		-3.094630
Log likelihood	153.8257	Hannan-Quinn criter.		-3.142690
F-statistic	6.278990	Durbin-Watson stat		2.154627
Prob(F-statistic)	0.002778			

Մոդելի արդյունքների համաձայն՝ արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, հաջորդ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում <ՆԱ-ի աճի վրա՝ 1,2 տոկոսային կետով (աղյուսակ 6): Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը մեկ շնչի հաշվով << <ՆԱ-ի վրա ներկայացնող մոդելն է.

$$\ln(GDP_{P_{CSA}})_t = 0.013 + 0.078\ln(REM_{SA})_{t-1} + 0.241\ln(EX_{SA})_t + e_t:$$

Մոդելում $\ln(GDP_{P_{CSA}})_t$ -ն մեկ շնչի հաշվով <ՆԱ-ի աճի տեմպն է t-րդ եռամսյակում, $\ln(EX_{SA})_t$ -ն՝ արտահանման աճի տեմպը t-րդ եռամսյակում: Մոդելի արդյունքների համաձայն՝ արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, հաջորդ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում մեկ շնչի հաշվով <ՆԱ-ի աճի վրա՝ 0,78 տոկոսային կետով: Արտահանման 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, ընթացիկ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում մեկ շնչի հաշվով <ՆԱ-ի աճի վրա՝ 2,4 տոկոսային կետով (աղյուսակ 7):

Աղյուսակ 7

Մոդել 4. Կախյալ փոփոխական՝ մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ

Dependent Variable: LNGDP_P_C_SA				
Method: Least Squares				
Sample (adjusted): 2000Q2 2020Q2				
Included observations: 81 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.013354	0.005076	2.630935	0.0103
LNREM_SA(-1)	0.077844	0.043259	1.799495	0.0758
LNXE_SA	0.241078	0.053791	4.481740	0.0000
R-squared	0.250179	Mean dependent var		0.021274
Adjusted R-squared	0.230953	S.D. dependent var		0.049520
S.E. of regression	0.043427	Akaike info criterion		-3.399158
Sum squared resid	0.147097	Schwarz criterion		-3.310475
Log likelihood	140.6659	Hannan-Quinn criter.		-3.363578
F-statistic	13.01241	Durbin-Watson stat		2.145822
Prob(F-statistic)	0.000013			

Արտերկրից անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը համախառն ներդրումների վրա ներկայացվում է հետևյալ մոդելով.

$$\ln(INV_{SA})_t = -0.037 + 1.744 \ln(GDP_{SA})_t + 0.758 \ln(GDP_{SA})_{t-1} + \\ + 0.178 \ln(REM_{SA})_{t-4} - 0.26 \ln(INV_{SA})_{t-1} + e_t:$$

Աղյուսակ 8

Մոդել 5. Կախյալ փոփոխական՝ համախառն ներդրումներ

Dependent Variable: LNINV_SA				
Method: Least Squares				
Sample (adjusted): 2000Q3 2020Q2				
Included observations: 80 after adjustments				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.037096	0.013351	-2.778630	0.0069
LNREM_SA(-4)	0.178453	0.094932	1.879812	0.0640
LNGDP_SA	1.743775	0.223868	7.789285	0.0000
LNINV_SA(-1)	-0.260023	0.109154	-2.382175	0.0197
LNGDP_SA(-1)	0.757786	0.313947	2.413741	0.0182
R-squared	0.484114	Mean dependent var		0.016289
Adjusted R-squared	0.456601	S.D. dependent var		0.128886
S.E. of regression	0.095009	Akaike info criterion		-1.809231
Sum squared resid	0.677001	Schwarz criterion		-1.660355
Log likelihood	77.36926	Hannan-Quinn criter.		-1.749543
F-statistic	17.59527	Durbin-Watson stat		2.048540
Prob(F-statistic)	0.000000			

Մոդելում $\ln(INV_{SA})_t$ –ն համախառն ներդրումների աճի տեմպն է t-րդ, $\ln(INV_{SA})_{t-1}$ -ը՝ (t-1)-րդ եռամսյակում, $\ln(REM_{SA})_{t-4}$ -ը՝ արտերկրից անձնական տրանսֆերտների աճի տեմպը (t-4)-րդ եռամսյակում: Մոդելի արդյունքների համաձայն՝ արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, մեկ տարի հետո, դրականորեն է

ազդում համախառն ներդրումների աճի վրա՝ 1,78 տոկոսային կետով: ՀՆԱ-ի 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, դրականորեն է ազդում համախառն ներդրումների աճի վրա՝ ընթացիկ եռամսյակում 17,44 տոկոսային կետով, հաջորդ եռամսյակում՝ 7,58 տոկոսային կետով (աղյուակ 8):

Եղբակացություններ: «Հ տնտեսությանը բնորոշ է սեզոնային արտագնա աշխատանքային միգրացիայի բարձր ցուցանիշ, որով պայմանավորված՝ երկրի տնտեսական զարգացման վրա էական ազդեցություն են ունենում արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտները, որոնց մասնաբաժինը «Հ ՀՆԱ-ում 2007-2019 թթ. ժամանակահատվածում կազմել է 5,0-8,7%: 2007-2013 թթ. ժամանակահատվածում դեպի Հայաստան անձնական տրանսֆերտները դրսկորել են աճի, իսկ 2014-2019 թթ.՝ անկման միտում: Դիտարկվող ժամանակահատվածում արտերկրից անձնական տրանսֆերտներ, անձնական տրանսֆերտներ/ՀՆԱ և անձնական զուտ տրանսֆերտներ/ՀՆԱ ցուցանիշների ամենամեծ արժեքները գրանցվել են 2013 թ.՝ համապատասխանաբար կազմելով 963,9 մլն ԱՄՆ դոլար, 8,7% և 7,1%: 2019 թ. արտերկրից անձնական տրանսֆերտները կազմել են 682 մլն ԱՄՆ դոլար, անձնական տրանսֆերտներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը՝ 5,0%, իսկ անձնական զուտ տրանսֆերտներ/ՀՆԱ-ն՝ 3,6%: Կանխատեսելի է, որ, 2020 թ. կորոնավիրուսային համավարակով պայմանավորված, մարդկանց ազատ տեղաշարժի սահմանափակումներն ավելի կրճատեն անձնական տրանսֆերտների ներհոսքը՝ բացասաբար անդրադառնալով ամբողջական պահանջարկի վրա:

1996-2020թթ. ժամանակահատվածում արտերկրից անձնական տրանսֆերտների միջին եռամսյակային արժեքը կազմել է 125,8051 մլն ԱՄՆ դոլար, առավելագույնը՝ 316,4 մլն ԱՄՆ դոլար (2013 թ. 4-րդ եռամսյակ), նվազագույնը՝ 15,2 մլն ԱՄՆ դոլար (1996 թ. 1-ին եռամսյակ):

Տնտեսաչափական մոդելների կիրառմամբ մեր գնահատումները վկայում են, որ «Հ տնտեսության վրա անձնական տրանսֆերտներն ունեն նշանակալի ազդեցություն: Գրենցերի թեստի համաձայն՝ արտերկրից անձնական տրանսֆերտների և «ՀՆԱ-ի միջև առկա է երկկողմանի պատճառականություն: Արտերկրից անձնական տրանսֆերտների աճը (անկումը), ամբողջական պահանջարկի վրա ներգործելով, բազմարկի էֆեկտով մեծացնում է (փոքրացնում է) «ՀՆԱ-ն: Մյուս կողմից, ցածր (բարձր) տնտեսական աճը երկրում հանգեցնում է եկամուտների կրճատմանը (ավելացմանը), ավելանում է (նվազում է) աշխատանքային միգրանտների թիվը և աճում (կրճատվում) անձնական տրանսֆերտների ներհոսքը:»

«Հ տնային տնտեսությունների մեծ մասը արտերկրից ստացվող տրանսֆերտներն օգտագործում է ընթացիկ սպառողական ծախսերի վրա՝ նպաստելով ամբողջական պահանջարկի աճին, և վերջնական սպառման վրա դրանց ազդեցությունը դրսկորվում է հիմնականում ընթացիկ եռամսյակում: Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը վերջնական սպառման աճի վրա ազդում է դրականորեն, ընթացիկ եռամսյակում՝ 0,55 տոկոսային կետով:»

Վերջնական սպառման մոդելում, որպես անկախ փոփոխականներ, դիտարկվել են նաև «ՀՆԱ-ի, առևտրային բանկերի ավանդների և ներմուծման ազդեցությունները: Գնահատումների համաձայն՝ ընթացիկ եռամսյակում

ՀՆԱ-ի 10% աճը վերջնական սպառման աճի վրա դրականորեն է ազդում 1,92 տոկոսային կետով, իսկ առևտրային բանկերի ավանդների 10% աճը դրականորեն է ազդում 1,32 տոկոսային կետով: Ներմուծման 10% աճը վերջնական սպառման աճի վրա դրականորեն է ազդում հաջորդ եռամսյակում՝ 0,89 տոկոսային կետով:

Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը ներմուծման վրա ևս դրական է: Այդ ազդեցությունը դրսնորվում է և՛ ընթացիկ եռամսյակում, և՛ հաջորդ, որոնցից յուրաքանչյուրում արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը 1,3 տոկոսային կետով մեծացնում է ներմուծման աճը: Որպես անկախ փոփոխական՝ ներմուծման մոդելով դիտարկվել է նաև ՀՆԱ-ն: ՀՆԱ-ի 10% աճն ընթացիկ եռամսյակում դրականորեն է ազդում ներմուծման աճի վրա՝ 7,59 տոկոսային կետով:

Գնահատումների արդյունքների համաձայն՝ արտերկրից տրանսֆերտները վիճակագրորեն նշանակալի դրական ազդեցություն ունեն նաև ՀՆԱ-ի և մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի վրա: Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, հաջորդ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի աճի վրա՝ 1,2 տոկոսային կետով, քանի որ այն միջնորդավորված է և սպառման, ներդրումների ու ներմուծման միջոցով է ազդում ՀՆԱ-ի վրա:

Ժամանակային լագով է դրսնորվում նաև արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունը մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի վրա: Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, հաջորդ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի աճի վրա՝ 0,78 տոկոսային կետով: Սա նշանակում է, որ արտերկրից տրանսֆերտների աճը նպաստում է <<բնակչության կենսամակարդակի բարձրացմանը: Որպես անկախ փոփոխական, մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի մոդելով, դիտարկվել է արտահանումը: Արտահանման 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, ընթացիկ եռամսյակում, դրականորեն է ազդում մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի աճի վրա՝ 2,4 տոկոսային կետով:

Գնահատված մոդելներից ելնելով՝ արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների ազդեցությունն ամենամեծ ժամանակային լագով դրսնորվում է համախառն ներդրումների վրա: Արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտների 10% աճը, այլ հավասար պայմաններում, մեկ տարի հետո, դրականորեն է ազդում համախառն ներդրումների աճի վրա՝ 1,78 տոկոսային կետով: Որպես անկախ փոփոխական՝ մոդելով դիտարկվել է նաև ՀՆԱ-ն, որի 10% աճը դրականորեն է ազդում համախառն ներդրումների աճի վրա. ընթացիկ եռամսյակում՝ 17,44 տոկոսային կետով, իսկ հաջորդ եռամսյակում՝ 7,58 տոկոսային կետով:

Այսպիսով, 1996-2020 թթ. եռամսյակային տվյալների հիման վրա կառուցված տնտեսաշահական մոդելների արդյունքների համաձայն՝ արտերկրից ստացվող անձնական տրանսֆերտները նշանակալի դրական ազդեցություն ունեն վերջնական սպառման, ներմուծման, ՀՆԱ-ի, մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ի և համախառն ներդրումների վրա: Ստացված գնահատականները հիմք կարող են հանդիսանալ՝ մշակելու արտաքին անձնական տրանսֆերտների ավելի արդյունավետ քաղաքականություն, որը կնպաստի արտ-

Երկրից անձնական տրանսֆերտների ավելի մեծ մասի ներդրումների վերածման գործընթացին և երկարաժամկետում տնտեսական զարգացմանը:

Օգտագործված գրականություն

1. Գևորգյան Ռ., Խառաւյան Ա., Քոչինյան Ն., Սոցիալական հիմնական զարգացումների վերլուծությունը Հայաստանի անցումային տնտեսությունում, ԵՊՀ տնտեսագիտության ֆակուլտետ, Տարեգիրք, Եր., 2011:
2. Շիրխանյան Ա., Դրամական փոխանցումների ազդեցությունը ՀՀ տնային տնտեսությունների աշխատումի առաջարկի վրա, «Այլ ընտրանք» գիտական հանդես, 2016/12:
3. Միզրացին տվյալները Օրակարգ 2030-ի համատեքստում. միզրացիայի և զարգացման գնահատումը Հայաստանում, գեկուց, Միզրացիայի միջազգային կազմակերպություն, ՄՄԿ Հայաստանի առաքելություն, ՀՀ, 2019:
4. Abdelhadi S., Bashayreh A., Remittances and Economic Growth Nexus: Evidence from Jordan, International Journal of Business and Social Scienc, Vol. 8, Number 12, December 2017.
5. Comes C.-A., Bunduchi E., Vasile V., Stefan D., The Impact of Foreign Direct Investments and Remittances on Economic Growth: A Case Study in Central and Eastern Europe. MDPI. Sustainability, 2018, 10, 238.
6. Gertler P.J., Martinez S.W., Rubio-Codina M., Investing Cash Transfers to Raise Long-Term Living Standards. American Economic Journal: Applied Economics 2012, 4(1).
7. Kumar R. R., Stauvermann P. J., Patel A., Prasad S., The Effect of Remittances on Economic Growth in Kyrgyzstan and Macedonia: Accounting for Financial Development. International Migration Vol. 56 (1) 2018.
8. Karapetyan L., Harutyunyan L., The Development and the Side Effects of Remittances in CIS Countries: the Case of Armenia, 2013, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/27881/CARIM-East_RR-2013-24.pdf?sequence=2.
9. Olofsson K., Abdullaev R., Impact of Remittances on Economic Growth in Selected Asian and Former Soviet Union Countries. Lund University, School of Economics and Management, 2011.
10. Shera A., Meyer D., Remittances and their Impact on Economic Growth. Social and Management Sciences 21/1 (2013) 3–19.
11. https://www.armstat.am/file/article/sv_12_19a_520.pdf
12. <https://www.armstat.am/am/?nid=202>
13. <https://www.cba.am/am/SitePages/statexternalsector.aspx>
14. http://www.minfin.am/hy/page/_hy_chart_/

ԱԼՎԱՐԴ ԽԱՐԱՏՅԱՆ

Доцент кафедры математического моделирования в экономике ЕГУ,
кандидат экономических наук

ՎԱՐՍԻԿ ՏԻԳՐԱՆՅԱՆ

Ассистент кафедры макроэкономики АГЭУ,
кандидат экономических наук

ԶԱՐՈՒ ԱՎԵՏՅԱՆ

Кредитный специалист Армэкономбанка

Оценка макроэкономического влияния внешних личных трансфертов РА.–

В статье анализируется поток личных трансфертов из-за границы в Армению. Макроэкономическое влияние внешних личных трансфертов оценивалось с помощью эконометрических моделей, построенных для экономики Армении. Было установлено, что поступающие из-за границы личные трансферты в краткосрочной перспективе оказывают значительное положительное влияние на ВВП и расходную составляющую ВВП, а также на ВВП на душу населения. 10-процентное увеличение личных трансфертов из-за границы в текущем квартале положительно влияет на рост конечного потребления на 0,55 процентных пункта, в следующем квартале положительно влияет на рост ВВП на 1,2 процентных пункта и на рост ВВП на душу населения на 0,78 процентных пункта, а через год положительно влияет на рост валовых инвестиций на 1,78 процентных пункта.

Полученные оценки могут быть использованы в качестве основы для разработки эффективной макроэкономической политики, направленной на регулирование шоков, вызванных потоками внешних личных трансфертов.

Ключевые слова: личные трансферты, ВВП, совокупный спрос, корреляционная матрица, эконометрическая модель.

JEL: C50, E01

ALVARD KHARATYAN

*Associate Professor at the Chair of Mathematical Modeling at YSU,
PhD in Economics*

VARSIK TIGRANYAN

*Assistant Professor at the Chair of Macroeconomics,
PhD in Economics*

ZARUHI AVETYAN

Credit Specialist at Armeconombank

Assessment of Macroeconomic Impact of RA External Personal Remittances.

The flow of personal remittances from abroad to Armenia is analyzed in the paper. The macroeconomic impact of external personal remittances was assessed using econometric models built for the RA economy. Personal remittances from abroad were found to have a significant positive impact on GDP and GDP expenditure components, as well as per capita GDP in the short run. A 10 percent increase in personal remittances from abroad in the current quarter has a positive impact on the growth of final consumption by 0.55 percentage points, in the next quarter it has a positive impact on GDP growth by 1.2 percentage points and on per capita GDP growth by 0.78 percentage points, in the next year it has a positive impact on gross investment growth by 1.78 percentage points.

The assessments obtained can be a basis for developing an effective macroeconomic policy aimed at regulating shocks caused by external personal remittance flows.

Key words: *personal remittances, GDP, aggregate demand, correlation matrix, econometric model.*

JEL: C50, E01